

EUROPSKI SUD ZA LJUDSKA PRAVA

ČETVRTI ODJEL

KONAČNA ODLUKA O PRIHVATLJIVOSTI

Aplikacija br.41183/02
Ruže JELIČIĆ
protiv Bosne i Hercegovine

Europski sud za ljudska prava (Četvrti odjel), zasjedajući 15. novembra 2005. godine u vijeću u sastavu:

G-din Nicolas BRATZA, predsjednik
G-din J. CASADEVALL,
G-din M. PELLONPÄÄ
G-din R. MARUSTE,
G-din K. TRAJA,
G-đa L. MIJOVIĆ
G-din J. ŠIKUTA, sudije i
G-din M. O'BOYLE, registrar Odjela

Uzimajući u obzir pomenutu aplikaciju podnesenu 19. avgusta 2002. godine, uzimajući u obzir izjašnjenja koje je dostavila tužena Vlada, i odgovor na izjašnjenja koje je podnio aplikant, uzimajući u obzir komentare koje je dostavila Evropska komisija za demokratiju kroz pravo (Venecijanska konvencija) i Međunarodni komitet za ljudska prava u skladu sa članom 36. stav 2. Evropske konvencije za ljudska prava i Pravilom 44. stav 2 Pravila suda, uzimajući u obzir usmene izjave strana u postupku date na pretresu održanom 28. juna 2005. god.

Nakon vijećanja donosi sljedeću odluku:

ČINJENICE

Aplikantica, g-đa Ruža Jeličić, državljanka Bosne i Hercegovine, rođena je 1953. godine u Banja Luci, Bosna i Hercegovina. Zastupala su je uzastopno dva advokata, oba sa praksom u Banja Luci: g. D. Đurić, a nakon njegove smrti g. P. Radulović. Na usmenoj raspravi 28. juna 2005. godine, aplikantici je pomagao njen savjetnik g. S. Nišić. Tuženu vladu je zastupala g-đa Zikreta Ibrahimović, agent i g-đa Monika Mijić, zamjenik agenta.

A. Okolnosti predmeta

Činjenice u slučaju, onako kako su ih strane predstavile, mogu se rezimirati kao što slijedi.

1. Pozadina predmetnog slučaja

Od 1965. godine, pojedincima je bilo omogućeno otvaranje računa devizne štednje u bivšoj Socijalističkoj Federativnoj Republici Jugoslaviji (u daljem tekstu „SFRJ“). Zbog potreba za čvrstom valutom, SFRJ je za svoje radnike u inostranstvu i druge građane stvorila atraktivne uslove za ulaganje deviza kod jugoslovenskih komercijalnih banaka: na takva ulaganja obračunavana je visoka kamata i za njih je garantovala država (član 14. stav. 3 Zakona o deviznom poslovanju iz 1985. godine i član 76. stav 1. Zakona o bankama i drugim finansijskim institucijama iz 1989. godine).

Od stupanja na snagu Zakona o deviznom poslovanju do 15. oktobra 1988. godine, komercijalne banke su mogle izvršiti ponovo ulaganje deviza kod Narodne banke SFRJ u Beogradu, a za uzvrat su mogle da dobiju beskatmatne kredite u domaćoj valuti. U svakom slučaju, takva ponovna ulaganja su očigledno predstavljala samo fiktivne transakcije, tako da je veliki dio deviza ustvari ostajao kod komercijalnih banaka. Komercijalne banke su onda devize koristile za plaćanje u inostranstvu (za finansiranje izvoza i stranih usluga za svoje klijente). Sa druge strane, devize koje su bile deponovane kod Narodne banke SFRJ koristile su se za otplatu stranog duga SFRJ.

Problemi nastali zbog stranih i domaćih dugova SFRJ izazvali su monetarnu krizu 80-tih godina, uz hiperinflaciju u privredi SFRJ. Kada su bankarski i monetarni sistem SFRJ dospjeli na ivicu kolapsa, SFRJ je preduzela hitne mjere uključujući i zakonska ograničenja za isplatu deviznih ulaganja pojedincima.

Dok je najveći dio prvobitnih ulaganja prestao da postoji prije ili u toku procesa raspada SFRJ i njenog bankarskog i monetarnog sistema, zakonske garancije SFRJ za ova ulaganja nisu nikada bila time povučene.

U stvari, preuzele su ih države nasljednice, pod različitim datumima, nakon njihovog proglašavanja nezavisnosti.

Republika Bosna i Hercegovina (pravni prednik današnje Bosne i Hercegovine), proglasila je nezavisnost u martu 1992. godine. Ona je preuzela od SFRJ zakonske garancije za devizna ulaganja dana 11. aprila 1992. godine (član 6. Zakona o primjeni pravnih propisa SFRJ iz 1992. godine); uslovi i metode u ispunjavaju obaveza po osnovu ove garancije trebalo je da budu regulisani posebnim zakonom. U međuvremenu, podizanje deviznih uloga je bilo praktično nemoguće.

Bosna i Hercegovina je 1998. godine ovlastila Federaciju Bosne i Hercegovine i Republiku Srpsku (svoje konstitutivne entitete) da raspolažu prihodima od privatizacije preduzeća u državnom vlasništvu i banaka koje se nalaze na njihovim teritorijama, čineći ih u isto vrijeme odgovornim za akumulirane dugove ovih firmi i banaka (član 4. Okvirnog zakona o privatizaciji preduzeća i banaka iz 1998. godine). Federacija Bosne i Hercegovine i Republika Srpska su 8. aprila 1998. godine i 8. januara 2002. godine usvojile zakone kojim se predviđa prenos bankarskih obaveza za „staru“ deviznu štednju (devize uložene prije raspada SFRJ) na njihove vlade po završetku privatizacije njihovih bankarskih sektora (član 35. stav 1 Zakona o početnom bilansu stanja Republike Srpske iz 1998 godine i član 20. Zakona o početnom bilansu stanja Republike Srpske iz 1998. godine izmijenjenog i dopunjenog 8. januara 2002. godine).

Sporazum o pitanjima sukcesije stupio je na snagu 2. juna 2004. godine. Član 7. aneksa C Sporazuma predviđa da „garancije SFRJ ili njene Narodne banke za deponovane štedne uloge u čvrstoj valuti kod komercijalne banke i svih njenih filijala u svakoj od država nasljednica prije datuma proglašenja nezavisnosti biće predmet pregovora koji će se održati bez odlaganja, uzimajući u obzir neophodnost zaštite deviznih štednih uloga građana. Pregovori će se održati pod pokroviteljstvom Banke za međunarodna poravnanja.“

Federacija Bosne i Hercegovine, Republika Srpska i Distrikt Brčko Bosne i Hercegovine (treća konstitutivna jedinica Bosne i Hercegovine koja je uspostavljena 8. marta 2000. godine) preuzele su rješavanje zahtjeva po osnovu „stare“ devizne štednje putem gotovinskih isplata i državnih obveznica (Zakon o otplati javnog duga iz 2004. godine Federacije Bosne i Hercegovine, Republike Srpske i Distrikta Brčko Bosne i Hercegovine). Ispostaviće se da te isplate još uvijek nisu počele.

U međuvremenu, mnogi od vlasnika „stare“ devizne štednje (ne svi) su stekli pravo da tu štednju koriste za otkup stanova u društvenom vlasništvu, poslovnih prostora i preduzeća. Čini se da je samo mali broj njih to i uradio. Stiče se dojam, takođe, da je Bosna i Hercegovina preduzela mjere da će novčana sredstva dobijena kroz privatizaciju i sukcesiju stavi na escrow račune i da sa njih povlači sredstva samo za otplatu domaćeg duga (uključujući i dug nastao po osnovu „stare“ devizne štednje) nakon prethodnih konsultacija sa Međunarodnim monetarnim fondom.

Manji broj lica, uključujući i aplikanticu, je dobio sudske presude kojima se nalaže isplata „stare“ devizne štednje. Bez obzira na to, ove presude nisu nikada izvršene iz različitih razloga (dok su neki periodi obuhvaćeni zakonskim moratorijem, a neki ne).

2. Predmetni slučaj

Aplikantica je 31. januara 1983. godine položila određenu sumu njemačkih maraka (DEM) na dva računa za deviznu štednju kod bivše *Privredne banke Sarajevo Filijala Banja Luka* (sadašnja *Nova banjalučka banka*; u daljem tekstu „banka aplikantice“, „njena banka“ ili samo „banka“) koja se nalazi na teritoriji sadašnje Republike Srpske. Jedan račun je bio oročeni devizni štedni račun sa automatskim trogodišnjim obnavljanjem oročenja uz kamatu od 12.5% na godišnjem nivou, a drugi je bio obični štedni račun.

Aplikantica je nekoliko puta bezuspješno pokušavala da podigne svoju uštedevinu. Banka joj je objasnila da je njen novac deponovan pred raspad SFRJ kod Narodne banke SFRJ u Beogradu.

Aplikantica je 03. oktobra 1997. godine pokrenula građansku parnicu za povrat uštedevine zajedno sa dospjelim kamatama. Prvostepeni sud u Banja Luci je 26. novembra 1998. godine donio presudu kojom se banci aplikantice nalaže da joj isplati puni iznos sa njenih računa (300.169,00 DEM), u koji iznos su uračunate i dospjele kamate, plus zatezne kamate i troškovi postupka.

Prvostepeni sud je u Banja Luci dana 5. februara 1999. godine greškom konstatovao da banka nije izjavila žalbu na presudu od 26. novembra 1998. godine i donio rješenje o izvršenju presude.

Prvostepeni sud u Banja Luci je 25. februara 1999. godine utvrdio da banka ustvari jeste izjavila žalbu na predmetnu presudu. Okružni sud u Banja Luci je 4. novembra 1999. godine odbio žalbu.

U međuvremenu, aplikantica je podnijela prijavu Ombudsmanu za ljudska prava, koji je prijavu proslijedio Domu za ljudska prava. Ove dvije institucije su osnovane Sporazumom o ljudskim pravima (Aneks 6 Dejtonskog mirovnog sporazuma iz 1995. godine) sa ciljem da Bosni Hercegovini i njenim entitetima pruže pomoć u ispunjavanju obaveza po osnovu tog Sporazuma, a to je da svim osobama pod svojom jurisdikcijom obezbijedi najviši stepen međunarodno priznatih ljudskih prava, uključujući prava utvrđena Evropskom konvencijom o zaštiti ljudskih prava (u daljem tekstu „Konvencija“).

Dom za ljudska prava je 12. januara 2000. godine utvrdio kršenje člana 6. Konvencije i člana 1. Protokola br.1 Konvencije, nastalo zbog neizvršenja presude od 26. novembra 1998. godine. Dom za ljudska prava smatra Republiku Srpsku odgovornom i naređuje joj da osigura potpuno izvršenje presude bez daljeg odlaganja.

Dana 22. marta 2000. godine prvostepeni sud u Banja Luci je izdao novo rješenje o izvršenju presude.

Dana 28. jula 2000. godine Vrhovni sud Republike Srpske je odbio reviziju banke aplikantice.

Služba za platni promet Republike Srpske je 8. novembra 2000. godine odbila da izvrši presudu pozivajući se na Zakon o deviznom poslovanju i kreditnim odnosima iz 1996. godine, Zakona o početnom bilansu stanja preduzeća i banaka iz 1998. godine i instrukciju Vlade Republike Srpske od 4. oktobra 1999. godine.

Dana 31. decembra 2001. godine bilans stanja na bankovnom računu aplikantice je iznosio 149.319,55 EUR.

Privatizacija banke aplikantice završena je 18. januara 2002. godine, čime je devizni štedni ulog aplikantice postao javni dug Republike Srpske u skladu sa članom 20. Zakona o početnom bilansu stanja iz 1998. godine izmijenjenog i dopunjenog 8. januara 2002. godine.

Aplikantica je 7. marta 2002. godine dio svoje štednje (10.225,84 EUR) pretvorila u privatizacijske obveznice i prodala ih na sekundarnom tržištu u skladu sa Zakonom o privatizaciji preduzeća iz 1998. godine. Aplikantica je, kako tvrdi, dobila 4.400 EUR. Takođe je prema tvrdnji, neutvrđenog datuma, pretvorila 60.000 KM (približno 30.000 EUR) u obveznice, koje je zatim prodala na sekundarnom tržištu za približno 12.000 EUR.

B. Relevantno domaće i međunarodno pravo i praksa

1. Pravni propisi bivše Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije (SFRJ)

- (a) Zakon o deviznom poslovanju i kreditnim odnosima iz 1977. godine, objavljen u „Službenom glasniku SFRJ“-„SG SFRJ“-br. 15/77; izmjene i dopune objavljene u „SG SFRJ“ br. 61/82, 77/82, 43/83, 70/83 i 71/84.**

Ovaj Zakon je bio na snazi do 1. januara 1986. godine. Član 51.stav 2. predviđa sljedeće:

„Narodna banka Jugoslavije je obavezna da, na zahtjev ovlaštene banke, prihvati štedne uloge građana koji se nalaze na računima takve ovlaštene banke, i da istovremeno ovlaštenoj banci odobri beskamatni kredit u dinarskoj protuvrijednosti deviznog uloga“.

- (b) Zakon o obligacionim odnosima iz 1978. godine, objavljen u SG SFRJ br.29/78, izmjene i dopune objavljene u SG SFRJ br.39/85, 45/89 i 57/ 89.**

Ovaj Zakon SFRJ je još uvijek na snazi u Bosni i Hercegovini. Relevantne odredbe glase:

Član 1035.

„1. Ugovor o novčanom depozitu je zaključen kada se banka obavezala da primi, a deponent da položi kod banke određeni novčani iznos.

2. Ovim ugovorom banka stiče pravo da raspolaže deponovanim novcem i dužna je da ga vrati prema uslovima predviđenim u ugovoru.“

Član 1038. stav 2

„Ako nije suprotno ugovoreno.....deponent računa ima pravo da raspolaže dijelom ili cijelim saldom u svakom trenutku.“

Član 1043. stav 1

„Ako je novčani depozit primljen kao ulog na štednju, banka, odnosno finansijska ustanova izdaje deponentu štednu knjižicu.“

Član 1045.

„Na uloge na štednju plaća se kamata.“

(c) *Zakon o deviznom poslovanju; objavljen u „SG SFRJ“ br. 66/85; izmjene i dopune objavljene u „SG SFRJ“ br.13/86, 71/86, 3/88 i 82/90.*

Ovaj Zakon SFRJ je u Republici Bosni i Hercegovini (zakonskom prethodniku sadašnje Bosne i Hercegovine) bio na snazi do 11. aprila 1992. godine. Relevantne odredbe glase:

Član 14. kao što je glasilo do 21. decembra 1990. godine

„1. Domaća fizička i pravna lica mogu devize držati na deviznom računu ili deviznom štednom ulogu kod ovlaštene banke i koristiti ih za plaćanje u inostranstvu, u skladu sa odredbama ovog Zakona.

2. Strana fizička lica devize mogu držati na deviznom računu ili deviznom štednom ulogu kod ovlaštene banke.
3. Za devize na deviznim računima i deviznim štednim ulozima garantuje SFRJ.“

Član 14. izmjenjen i dopunjen 21. decembra 1990. godine

„1. Domaća fizička i pravna lica mogu devize držati na deviznom računu ili deviznom štednom ulogu kod ovlaštene banke i koristiti ih za plaćanje u inostranstvu, u skladu sa odredbama ovog Zakona.

2. Strana fizička lica devize mogu držati na deviznom računu ili deviznom štednom ulogu kod ovlaštene banke.
3. Za devize na deviznim računima i deviznim štednim ulozima garantuje SFRJ.
4. Uslovi i postupci koji se primjenjuju na obaveze proizašle iz ove garancije regulišu se posebnim zakonom SFRJ.“

Član 71. izmijenjen i dopunjen 21. decembra 1990. godine

„1. Domaća lica mogu..... položiti kovertibilnu valutu na devizni račun ili devizni štedni račun kod ovlaštene banke.

2. Devize koje drže na deviznom računu ili devizni štedni ulog domaća fizička lica mogu koristiti za plaćanje uvoza robe i usluga za vlastite potrebe ili potrebe članova uže porodice u skladu sa zakonima o spoljnoj trgovini.

.....

4. Devize iz stava 2. ovog člana domaća fizička lica mogu koristiti za kupovinu obveznica koje glase na stranu valutu, kao i uz plaćanje životnog osiguranja kod osiguravajućih društava u SFRJ.

5. Narodna banka SFRJ propisuje način vođenja deviznog računa ili deviznog štednog uloga domaćeg i stranog fizičkog lica.“

Član 103. kako je glasio do 15. oktobra 1988. godine

„1. Narodna banka SFRJ, na zahtjev ovlaštene banke, prihvata na svoj depozit devize koje su domaća i strana lica položila na redovni devizni račun ili štedni devizni račun nakon stupanja na snagu ovog zakona.

2. Postupak za polaganje deviza na ili podizanje deviza kod Narodne banke SFRJ i uslove pod kojim polaganje ili podizanje može biti izvršeno, reguliše Savezno izvršno vijeće u skladu sa preporukama Narodne banke SFRJ.“

Član 103. izmijenjen i dopunjen 15. oktobra 1998. i 21. decembra 1990. god.

„Banke ovlaštene da vrše transakcije sa inostranstvom mogu držati devize na računima u inostranstvu ili ih prodavati Narodnoj banci SFRJ ili na jedinstvenom novčanom tržištu uz pravo otkupa po kursu važećem na dan transakcije.“

(d) Odluka o načinu i uslovima deponovanja i vraćanja deviza građana i depozita Narodne banke Jugoslavije; objavljena u „SG SFRJ“ br.73/85.

Članom 5. se predviđa:

„1. Pozivanjem na položena devizna sredstva Narodna banka može odobriti kredite u dinarskoj protuvrijednosti položenih deviznih sredstava, koja se utvrđuje na osnovu prosječnog dnevnog kursa koji važi na kraju mjeseca u toku kog su devizna sredstva položena.

2. Prilikom podizanja deviza banka otplaćuje Narodnoj banci iskorišteni dinarski kredit u iznosu jednakom iznosu deviza koje podiže, a koje se utvrđuje na osnovu kursa koji je važio u trenutku polaganja deviza.“

(e) Zakon o Narodnoj banci Jugoslavije i jedinstvenom monetarnom poslovanju banaka republika i autonomnih pokrajina; objavljena u „SG SFRJ“ br.88/89 i 61/90

Član 4. glasi:

„SFRJ garantuje za obaveze Narodne banke SFRJ.“

(f) Zakon o bankama i drugim finansijskim orgnizacijama; objavljen „SG SFRJ“ br. 10/89; izmjene i dopune objavljene u „SG SFRJ“ br.40/89, 87//89, 18/90 i 72/90 i 79/90.

Članom 76. stav 1. se predviđa:

„ SFRJ garantuje za devizne račune i devizne štedne uloge domaćih i stranih fizičkih lica.“

2. Zakonski propisi Republike Bosne Hercegovine (zakonite prednik današnje Bosne i Hercegovine)

(a) Zakon o primjeni pravnih propisa SFRJ iz 1992. godine, (Uredba sa zakonskom snagom o preuzimanju i primjenjivanju

saveznih zakona zakona koji se u Bosni i Hercegovini primjenjuju kao republički zakoni; objavljeni u Službenom glasniku Republike Bosne i Hercegovine „SG RBiH“ br.2/92).

Ovaj zakon je stupio na snagu 11. aprila 1992. godine. U skladu sa članovima 1. i 6. Republika Bosna i Hercegovina je, između ostalog, preuzela i spomenuti Zakon o bankama i drugim finansijskim organizacijama iz 1989. godine, kao i finansijska prava i obaveze bivše Jugoslavije koji proističu iz tog Zakona.

(b) Uredba o deviznom poslovanju iz 1992. godine (Uredba sa zakonskom snagom o deviznom poslovanju; objavljena u „SG RBiH“ br.2/92).

Član 144. glasi:

„Uslove i način vraćanja kredita koje su koristile ovlaštene banke po osnovu deviza građana deponovanih kod Narodne banke SFRJ do dana stupanja na snagu ove odredbe i vraćanja deviza građana iz depozita kod Narodne banke SFRJ utvrđuje se posebnim propisom.“

(c) Odluka o ciljevima i zadacima devizne politike; objavljene u „SG RBiH“ 13/96

Član 7. ove odluke predviđa da pitanja devizne štednje deponovane kod Narodne banke SFRJ, uključujući i kamate na štednju, „budu riješena usvajanjem zakonskih propisa koji se tiču javnog duga Bosne i Hercegovine ili na drugi način u okviru cjelokupne konsolidacije javnog duga Bosne i Hercegovine, a uz konsultacije sa međunarodnom zajednicom.“

3. Rezolucija 93. (6) Komiteta ministara Vijeća Evrope o kontroli poštovanja ljudskih prava u evropskim državama koje još uvijek nisu članice Vijeća Evrope, od 9. marta 1993. godine.

Rezolucija glasi:

„Komitet ministara Vijeća Evrope,

Djelujući u okviru Statuta Vijeća Evrope potpisanog u Londonu 5. maja 1949. god.;

Uzimajući u obzir Evropsku konvenciju o zaštiti ljudskih prava i osnovnih sloboda od 4. novembra 1950. god. i njenih protokola;

Smatrajući poželjnim da sve Evropske države postanu članice Vijeća Evrope i potpisnice Evropske konvencije o zaštiti ljudskih prava i osnovnih sloboda, te njenih pratećih protokola;

Želeći da stvore uslove pod kojim Vijeće Evrope može doprinijeti da evropske države koje još uvijek nisu članice Vijeća Evrope, a koje to žele postati, kao prelaznu mjeru, u okviru svojih unutrašnjih pravnih sistema uspostave tijelo nadležno za kontrolu poštovanja ljudskih prava koje će uzeti u obzir suštinske odredbe Evropske konvencije o ljudskim pravima;

Smatrajući da uspostavljanje prelaznog mehanizma kontrole poštovanja ljudskih prava koji se oslanja na znanje i iskustvo kontrolnih organa Evropske konvencije o ljudskim pravima, može unaprijediti proces pristupanja Vijeću Evrope;

Konsultujući se sa Evropskim sudom i Komisijom za ljudska prava koji su naveli svoju saglasnost;

Odlučan da doprinese kontroli poštovanja ljudskih prava u evropskim državama koje nisu članice Vijeća Evrope, u skladu sa sljedećim principima:

Član 1.

Na zahtjev evropskih država koje nisu članice Vijeća Evrope, Komitet ministara će, nakon konsultacija sa Evropskim sudom i Komisijom za ljudska prava, imenovati specijalnog predstavnika u sudu ili drugom tijelu nadležnom za kontrolu poštovanje ljudskih prava koje je ta država uspostavila u okviru svog pravnog sistema (u daljem tekstu „kontrolno tijelo“)

Član 2.

Broj članova kontrolnog tijela uspostavljenog od strane države tražiteljice biće takav da broj članova imenovanih u skladu sa ovom Rezolucijom bude veći od broja ostalih članova.

Član 3.

Zakon koji primjenjuje kontrolno tijelo uključuje i suštinske odredbe Evropske konvencije o ljudskim pravima.

Član 4.

Praktični uslovi koji se tiču učešća opisanog u članu 1. navode se u sporazumu koji se sklapa između Generalnog sekretara Vijeća Evrope i države tražiteljice u ime Komiteta ministara.

Član 5.

Uslovi u okviru ove Rezolucije prestaju da važe kada država tražiteljica postane članica Vijeća Evrope, osim ako nije drugačije dogovoreno između Vijeća Evrope i te države.“

4. Opšti okvirni sporazum za mir u Bosni i Hercegovini iz 1995 .god. (Dejtonski sporazum)

Tri glavne strane u ratu u Bosni i Hercegovini koji je trajao od 1992 - 1995. god. (tadašnja Republika Bosna i Hercegovina, Republika Hrvatska i Savezna Republika Jugoslavija), potpisale su 14. decembra 1995. godine Dejtonski sporazum. Sporazum je istog dana stupio na snagu. Sporazum ima dvanaest aneksa, uključujući i Ustav Bosne i Hercegovine (Aneks 4.) i Sporazum o ljudskim pravima (Aneks 6.)

(a) Ustav Bosne i Hercegovine (Aneks 4 Dejtonskog sporazuma)

Ustav je stupio na snagu 14. decembra 1995. godine. Izjave u ime tadašnje Republike Bosne i Hercegovine, Federacije Bosne i Hercegovine i Republike Srpske kojima se odobrava Ustav su priložene uz Ustav. Relevantne odredbe ovog Ustava su:

Član 1. stav 1

„Republika Bosna i Hercegovina, čije je zvanično ime od sada „Bosna i Hercegovina“, nastavlja svoje pravno postojanje po međunarodnom pravu kao država sa unutrašnjom strukturom modificiranom ovim Ustavom, i sa postojećim međunarodno priznatim granicama...“

Član 1. stav 3

„Bosna i Hercegovina se sastoji od dva entiteta, Federacije Bosne i Hercegovine i Republike Srpske“.

Član II stav 1

„Bosna i Hercegovina i oba entiteta će osigurati najviši nivo međunarodno priznatih ljudskih prava i osnovnih sloboda. U tu svrhu postoji Komisija za ljudska prava za Bosnu i Hercegovinu, kao što je predviđeno u Aneksu 6. Opšteg okvirnog sporazuma.“

Član II stav 2

„Prava i slobode predviđeni u Evropskoj konvenciji za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda i u njenim protokolima se direktno primjenjuju u Bosni i Hercegovini. Ovi akti imaju prioritet nad svim ostalim zakonima“.

Član II stav 6

„Bosna i Hercegovina i svi sudovi, ustanove, organi vlasti, te organi kojima posredno rukovode entiteti ili koji djeluju unutar entiteta podvrgnuti su, odnosno primjenjuju ljudska prava i osnovne slobode na koje je ukazano u članu (član 2. stav 2. gore)“.

U skladu sa članom 2. stav 8, svi nadležni organi u Bosni i Hercegovini će saradivati sa Evropskim sudom za ljudska prava i drugim nadzornim organima koji su uspostavljeni nekim od brojnih međunarodnih sporazuma pobrojanim u Aneksu 1 Ustava.

Član III stav 2(b)

„Svaki entitet će pružiti svu potrebnu pomoć vladi Bosne i Hercegovine kako bi joj se omogućilo da ispoštuje međunarodne obaveze Bosne i Hercegovine“

Član III stav 3(b)

„Entiteti i sve njihove administrativne jedinice će se u potpunosti pridržavati ovog Ustava, kojim se stavlja van snage zakonske odredbe Bosne i Hercegovine i ustavne i zakonske odredbe entiteta koje nisu skladu sa Ustavom, kao i odluka institucija Bosne i Hercegovine. Opšta načela međunarodnog prava su sastavni dio pravnog poretka Bosne i Hercegovine i entiteta“.

Član VI stav 3

„Ustavni sud će podržati ovaj Ustav.“

a. Ustavni sud je jedini nadležan da odlučuje o bilo kom sporu koji se javlja po ovom Ustavu između dva entiteta, ili između Bosne i Hercegovine i jednog ili oba entiteta, te između institucija Bosne i Hercegovine, uključujući ali ne ograničavajući se na to:

- Da li je odluka entiteta da uspostavi poseban paralelan odnos sa susjednom državom u skladu sa ovim Ustavom, uključujući i odredbe koje se odnose na suverenitet i teritorijalni integritet Bosne i Hercegovine.
- Da li je bilo koja odredba ustava ili zakona jednog entiteta u skladu sa ovim Ustavom.

Sporove može pokrenuti član Predsjedništva, predsjedavajući Vijeća ministara, predsjedavajući ili njegov zamjenik, bilo kojeg doma Parlamentarne skupštine; jedna četvrtina članova/delegata bilo kojeg doma Parlamentarne skupštine ili jedna četvrtina članova bilo kojeg doma zakonodavnog organa jednog entiteta.

b. Ustavni sud također ima apelacionu nadležnost u pitanjima koja su sadržana u ovom Ustavu, kada ona postanu predmet spora zbog presude bilo kojeg suda u Bosni i Hercegovini.

c. Ustavni sud je nadležan u pitanjima koja mu je prosljedio bilo koji sud u Bosni i Hercegovini u pogledu toga da li je zakon, o čijem važenju njegova odluka ovisi, kompatibilan sa ovim Ustavom, sa Evropskom konvencijom o ljudskim pravima i osnovnim slobodama i njenim protokolima, ili sa zakonima Bosne i Hercegovine; ili u pogledu postojanja ili domašaja nekog opšteg pravila međunarodnog javnog prava koje je bitno za odluku suda“.

Član VI stav 4

„Odluke Ustavnog suda su konačne i obavezujuće.“

(b) Nadležnost Ustavnog suda Bosne i Hercegovine

Ustavni sud je 26. februara 1999. godine donio odluku u predmetu broj U 7/98. Relevantan je sljedeći dio:

„...U skladu sa članom VI. 3 (b) Ustava Bosne i Hercegovine, Ustavni sud Bosne i Hercegovine ima nadležnost nad pitanjima koja se tiču odluke bilo kojeg drugog suda u Bosni i Hercegovini. Član II Ustava odnosi se na zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda u Bosni i Hercegovini. Posebno član II/2 obezbjeđuje da će se prava predviđena u Evropskoj konvenciji za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda i u njenim protokolima direktno primjenjivati u Bosni i Hercegovini i imati prioritet nad svim ostalim zakonima. Štaviše, članom II/3. utvrđena su različita ljudska prava koja uživaju sve osobe unutar teritorije Bosne i Hercegovine. Stoga slijedi da pitanje zaštite ljudskih prava potpadaju, u principu, pod jurisdikciju Ustavnog suda i da Ustavni sud Bosne i Hercegovine ima nadležnost, prema članu VI/3. (b) Ustava Bosne i Hercegovine, da rješava o ovim pitanjima po apelacijama protiv odluka drugih sudova.

Međutim, članom II/1. Ustava Bosne i Hercegovine također se obezbjeđuje da, u namjeri da se obezbijedi najviši nivo međunarodno priznatih ljudskih prava i osnovnih sloboda, postoji Komisija za ljudska prava za Bosnu i Hercegovinu, kao što je predviđeno u Aneksu VI Općeg okvirnog sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini. S obzirom da Ustav posebno upućuje na tu Komisiju i na odredbe koje su sadržane u Sporazumu o ljudskim pravima, a to je Aneks VI Općeg okvirnog sporazuma, mora se smatrati da odredbe Sporazuma o ljudskim pravima sam Ustav Bosne i Hercegovine prepoznaje kao dio cjelokupnog sistema o zaštiti ljudskih prava i osnovnih sloboda u Bosni i Hercegovini.

Štaviše, značajno je da su Ustav Bosne i Hercegovine i Sporazum o ljudskim pravima usvojeni istovremeno dana 14. decembra 1995. godine, kao aneksi Općeg okvirnog sporazuma za mir u Bosni i

Hercegovini. Stoga treba smatrati da odredbe ova dva aneksa dopunjuju jedna drugu i, s obzirom na vezu između ova dva aneksa, može se sa sigurnošću zaključiti da odredbe sadržane u Sporazumu o ljudskim pravima ne mogu biti u suprotnosti sa Ustavom.

Sporazum o ljudskim pravima obezbjeđuje u svom članu VIII da Dom za ljudska prava za Bosnu i Hercegovinu ima nadležnost da odlučuje o pitanjima navodnih kršenja ljudskih prava, u skladu sa uslovima navedenim u ovom članu.

Stoga je jasno da pitanja koja se tiču ljudskih prava potpadaju jednako pod nadležnost i Ustavnog suda Bosne i Hercegovine i Doma za ljudska prava za Bosnu i Hercegovinu. Nema niti jedne odredbe u Ustavu Bosne i Hercegovine ili nekom drugom zakonu o specifičnoj hijerarhiji ili drugim odnosima između Ustavnog suda Bosne i Hercegovine i Doma za ljudska prava za Bosnu i Hercegovinu. Pitanje koje se dalje javlja jeste da li se, uprkos odsustvu ikakvih konkretnih odredaba, može smatrati da ovakva hijerarhija ili odnos uopće egzistira i, posebno, da li jedna od ove dvije institucije može biti smatrana kompetentnom da razmatra odluke one druge u pogledu ljudskih prava. Ovo pitanje se već javilo u slučajevima U broj 3/98 i 4/98, ali u svojim odlukama u ovim slučajevima, donesenim 5. juna 1998. godine, Ustavni sud nije našao za potrebno da razriješi ova pitanja, s obzirom da su apelacije bile odbačene iz drugih razloga.

Apelaciona jurisdikcija Ustavnog suda Bosne i Hercegovine ima za osnov član VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine koji mu omogućava ovakvu jurisdikciju s obzirom na „odluku bilo kojeg drugog suda u Bosni Hercegovini.“

Iako Dom za ljudska prava za Bosnu i Hercegovinu vrši svoje sudske funkcije u pogledu navodnog kršenja ljudskih prava u Bosni i Hercegovini, Dom je institucija posebnog karaktera. Shodno članu II/1. Sporazuma o ljudskim pravima, Dom je jedan od dva tijela Komisije za ljudska prava za Bosnu i Hercegovinu. Prema članu XIV Sporazuma o ljudskim pravima Komisija za ljudska prava će jedino funkcionisati u sadašnjem obliku tokom prelaznog perioda od pet godina, osim ako se strane tog sporazuma drugačije ne dogovore. U pravnoj terminologiji Sporazuma o ljudskim pravima Dom nije ni sud ni institucija Bosne i Hercegovine. I zaista, član XIV Sporazuma posebno se odnosi na prenos odgovornosti na „institucije Bosne i Hercegovine“.

Značajno je da Ustav Bosne i Hercegovine upućuje na koncept „sud u Bosni i Hercegovini“ ne samo u članu VI/3 (b), već i u članu VI/3 (c). Odredbe člana VI/3 (c) Ustava odnose se na nadležnost Ustavnog suda Bosne i Hercegovine u pogledu pitanja koja mu je proslijedio „bilo koji sud u Bosni i Hercegovini“, a odnose se na to da li je zakon, od čijeg važenja zavisi predmetna odluka, u saglasnosti posebno sa Ustavom Bosne i Hercegovine ili Evropskom konvencijom za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda i njenim protokolima. Bez ikakve sumnje je da autori ovih odredaba nisu imali namjeru da Dom za ljudska prava za Bosnu i Hercegovinu bude uključen među ove institucije koje treba da budu nadležne da pitanja u vezi sa ljudskim pravima upućuju Ustavnom sudu Bosne i Hercegovine na preliminarna razmatranja.

Također je značajno imati na umu određene odredbe Ustava Bosne i Hercegovine i Sporazuma o ljudskim pravima koje regulišu pravne posljedice odluka Ustavnog suda Bosne i Hercegovine i Doma za ljudska prava za Bosnu i Hercegovinu. U skladu sa članom VI/4 Ustava Bosne i Hercegovine odluke Ustavnog suda Bosne i Hercegovine će biti konačne i obavezujuće. Slično, član XI/3 Sporazuma o ljudskim pravima za Bosnu i Hercegovinu ne predviđa preispitivanje odluka Doma za ljudska prava, osim u nekim slučajevima od samog Doma; te su ove odluke konačne i obavezujuće. Kako su ove dvije odredbe bile usvojene u isto vrijeme, ispravno tumačenje mora biti da autori nisu imali namjeru da daju nijednoj od ovih institucija nadležnost da revidira odluke one druge već štaviše, smatraju da u pogledu pitanja ljudskih prava Ustavni sud Bosne i Hercegovine i Dom za ljudska prava za Bosnu i Hercegovinu treba da funkcionise kao paralelne institucije, te da nijedna od njih nije nadležna da se miješa u rad one druge, a da je u pojedinim slučajevima ostavljeno na raspolaganje podnosiocima prijava da naprave izbor između ovih alternativnih pravnih lijekova.

Istina je da ovakav sistem može rezultirati različitim rješenjima u pogledu zaštite nekih ljudskih prava. Također, nedostatak toga je što dovodi pojedinca u dilemu prilikom odlučivanja da li da podnese apelaciju Ustavnom sudu Bosne i Hercegovine ili da predmet iznese pred Dom za ljudska prava. Ovo je, međutim, posljedica sistema formiranog Ustavom Bosne i Hercegovine i Sporazumom o ljudskim pravima. Dileme koje se mogu pojaviti su, uglavnom, privremene prirode, s obzirom da će odgovornost za rad Komisije za ljudska prava za Bosnu i Hercegovinu s vremenom, nakon početnog prelaznog

perioda, preći na institucije Bosne i Hercegovine o ljudskim pravima, ukoliko strane ne dogovore drugačije.

Stoga slijedi da Ustavni sud Bosne i Hercegovine nije nadležan u predmetnom slučaju, te zbog toga apelacija mora biti odbijena.....“

(C) Sporazum o ljudskim pravima (Aneks 6 Dejtonskog sporazuma)

Sporazum o ljudskim pravima potpisale su Republika Bosna i Hercegovina, Federacija Bosne i Hercegovine i Republika Srpska 14. decembra 1995. godine kada je i isti stupio na snagu. Relevantne su sljedeće odredbe:

Član I

„Strane će osigurati svim licima unutar njihove jurisdikcije najviši nivo međunarodno priznatih ljudskih prava i osnovnih sloboda, uključujući prava i slobode koje su osigurane Evropskom konvencijom za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda i protokola uz njih i ostalim međunarodnim sporazumima koji su navedeni u dodatku na ovaj aneks...“

Član II

„1. Kako bi pomagali ispunjavanje svojih obaveza prema ovom sporazumu, strane ovim formiraju Komisiju o ljudskim pravima (Komisija). Komisija će se sastojati iz dva dijela: Ureda Ombudsmena i Doma za ljudska prava.

2. Dom za ljudska prava i Ured Ombudsmena će razmatrati, kao što je nadalje opisano:

- a. navodna ili očita kršenja ljudskih prava kao što je predviđeno u Evropskoj konvenciji za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda i protokolima uz njih ili
- b. navodnu ili očitu diskriminaciju na osnovu spola, rase, boje, jezika, vjere, političkog ili drugog mišljenja, nacionalnog ili društvenog porijekla, udruživanje sa nacionalnom manjinom, imovinom, rođenjem ili sličnim statusom koji proizilazi iz uživanja bilo kojih prava i sloboda predviđenih međunarodnim sporazumima navedenim u dodatku uz ovaj aneks, gdje se tvrdi da postoje navodna kršenja ili se čini da su ih strane počinile, bilo od strane zvaničnika ili organa strana, kantona, opština ili bilo kojeg lica koje djeluje u okviru ovlaštenja takvog zavničnika ili organa.

3. Strane priznaju pravo svim licima da dostave Komisiji i ostalim tijelima za ljudska prava prijave koje se odnose na navodno kršenje ljudskih prava, u skladu sa procedurama ovog Aneksa i takvih tijela. Strane neće preduzimati nikakvu kaznenu mjeru usmjerenu protiv osoba koje namjeravaju dostaviti ili su dostavile takve navode.

Član III

....

2. Plate i troškovi komisije i njenog osoblja će strane zajednički odrediti i snosiće ih Bosna i Hercegovina.

.....

4. Ombudsmeni i svi članovi doma neće se krivično ili građanski smatrati odgovornim za bilo koje radnje koje izvršavaju unutar obima njihovih dužnosti. Kada Ombudsmeni i članovi Doma nisu građani Bosne i Hercegovine, oni i njihove porodice će imati iste privilegije i imunitete koje uživaju diplomatski službenici i njihove porodice prema Bečkoj konvenciji o diplomatskim odnosima.

5. Uz puno poštovanje potrebe da se održi nepristrasnost, Komisija može primiti pomoć koju smatra primjerenom od bilo koje vladine, međunarodne ili nevladine organizacije.“

Član VII stavovi 1 i 2

„1. Dom za ljudska prava će se sastojati od četrnaest članova.

2. U roku od 90 dana nakon što ovaj sporazum stupi na snagu, Federacija Bosne i Hercegovine će imenovati 4 člana, a Republika Srpska će imenovati 2 člana. Komitet ministara Vijeća Evrope (CEO) u skladu sa svojom Rezolucijom (93) 6 nakon konsultacija sa stranama, imenovaće preostale članove koji neće biti državljani Bosne i Hercegovine ili bilo koje susjedne zemlje i odrediće jednog takvog člana za predsjednika Doma.“

Član VIII

„1. Dom će dobijati akte od Ombudsmena u ime podnosioca prijave ili direktno od bilo koje strane ili lica, nevladine organizacije ili grupe lica koja tvrdi da je žrtva kršenja od bilo koje strane ili koji djeluju u ime navodnih žrtava koji su preminuli ili se vode nestalim, za odluke ili prijave odluka u vezi sa navodnim ili očitim kršenjem ljudskih prava unutar značenja stava 2 člana 2.

2. Dom će odlučiti koje prijave da prihvati i po kojem prioritetu da ih razmatra. Pri tome će Dom uzeti u obzir sljedeće kriterijume:

- a. da li postoje efikasna pravna sredstva i da li je podnosilac dokazao da su ona sva iscrpljena i da li je prijava registrovana kod Komisije u roku od šest mjeseci od datuma kada je donesena konačna odluka.
- b. Dom neće razmatrati niti jednu prijavu koja je suštinski ista kao neko pitanje koje je Dom već ispitao ili koje je već dostavljeno na drugi postupak ili međunarodnu istragu ili rješenje.
- c. Dom će, isto tako, odbaciti svaku prijavu koju smatra nekompatibilnom sa ovim sporazumom, očigledno neosnovanu ili kao rezultat zloupotrebe prava na prigovor.
- d. Dom može odbiti ili odložiti dalje razmatranje ukoliko se prijava odnosi na pitanje koje je trenutno u postupku pred bilo kojim drugim međunarodnim tijelom za ljudska prava koje je odgovorno za donošenje presuda po prijavi ili odlučivanje o slučajevima, ili bilo kojom komisijom uspostavljenom Aneksom na opšti okvirni sporazum.
- e. U principu, Dom će nastojati da prihvati i da poseban prioritet tvrdnjama o posebno surovim ili sistematskim kršenjima i onim koje su zasnovane na navodnoj diskriminaciji na zabranjenim osnovama.
- f. Prijave koje povlače za sobom zahtjeve za privremene mjere biće razmatrane kao prioritete, kako bi se odredilo (1) da li one treba da budu prihvaćene i, ako je tako (2) da li se garantuje visoki prioritet za dinamiku vođenja postupaka povodom zahtjeva za privremene mjere.

3. Dom može odlučiti u bilo kojem momentu u svom postupku da suspenduje dalje razmatranje, odbije ili izbriše sa liste prijavu na osnovu da (a) podnosilac prijave nema namjeru da ostane kod prijave, (b) pitanje je riješeno; ili (c) iz bilo kojeg drugog razloga ustanovljenog od strane doma, nije više opravdano nastaviti ispitivanje prijave, pod uslovom da je takav ishod u skladu sa ciljem poštovanja ljudskih prava.“

Član XI

„1. Nakon zaključenja postupka, Dom će odmah donijeti odluku koja će istaći:

- a. da li utvrđene činjenice ukazuju na kršenje njenih obaveza iz ovog sporazuma od strane strane u postupku i ukoliko je to tako,
- b. koje korake će strane preduzeti da bi riješile taj prekršaj, uključujući i naredbe da zaustave i okončaju kršenje, novčanu naknadu (uključujući materijalne i nematerijalne štete) i privremene mjere.

.....

3. Zavisno od razmatranja (odluke panela od strane doma u punom sastavu), odluke Doma će biti konačne i obavezujuće.

.....

5. Dom će dati razloge za svoje odluke. Njegove će odluke biti objavljene i dostavljene zainteresovanim stranama, Visokom predstavniku koji je opisan u Aneksu 10 u Opštem okvirnom sporazumu, sve dok takav Ured postoji, Generalnom sekretaru Vijeća Evrope i OSCE.

6. Strane će u potpunosti provoditi odluke Doma.“

Član XIV

„Pet godina nakon što ovaj sporazum stupi na snagu, vlada Bosne i Hercegovine će preuzeti nadležnost za nastavak funkcionisanja Komisije uspostavljene u poglavlju 2 ovog Aneksa, izuzev ako se strane drugačije ne dogovore. U ovom drugom slučaju, Komisija će nastaviti da radi kao što je gore predviđeno.“

Strane iz Sporazuma o ljudskim pravima su 10. novembra 2000. godine produžile mandat Doma za ljudska prava do 31. decembra. Shodno njihovom dogovoru od 25. septembra 2003. godine osnovana je Komisija za ljudska prava u okviru Ustavnog suda Bosne i Hercegovine sa mandatom da odlučuje u slučajevima koje je Dom za ljudska prava zaprimio do 31. decembra 2003. godine.

5. *Statut Distrikta Brčko Bosne i Hercegovine iz 2000. godine*

Ovaj statut stupio je snagu 8. marta 2000. godine. Relevantne su sljedeće odredbe Statuta:

Član 1. stavovi 1 i 2

„Distrikt Brčko (u daljem tekstu: Distrikt) je jedinstvena administrativna jedinica lokalne samouprave koja je pod suverenitetom Bosne i Hercegovine.

Ovlasti Distrikta po pitanju lokalne samouprave rezultat su delegiranja Vladi Distrikta od strane oba entiteta svih ovlasti u vezi sa upravom na teritoriji predmetne Opštine, definisane u članu 5. (dolje), tj. delegiranje svih ovlasti koje su prethodno vršili entiteta i tri opštinske vlade.“

Član 5

„Teritorija Distrikta obuhvata cjelokupnu teritoriju opštine Brčko u granicama od 1. januara 1991. godine.“

Član 71. stav 2

„Distrikt Brčko Bosne i Hercegovine je pravni sljedbenik dijela opštine Brčko u Republici Srpskoj, kao i administrativni aranžman Brka i Ravne – Brčko.“

6. Sporazum o pitanjima sukcesije iz 2001. godine (Sporazum o sukcesiji)

Ovaj sporazum su zaključile Bosna i Hercegovina, Republika Hrvatska i tada Savezna Republika Srbija (sada Srbija i Crna Gora), bivša Jugoslovenska Republika Makedonija i Republika Slovenija kao države nasljednice SFRJ. Ovaj sporazum je stupio na snagu 2. juna 2004. godine. Aneksom C ovog Sporazuma reguliše se pitanje finansijske aktive i pasive SFRJ. Član 7. ovog sporazuma predviđa sljedeće:

„Garancija SFRJ ili njene (Narodne banke) za deviznu štednju položenu u nekoj poslovnoj banci ili nekoj od njenih ispostava u bilo kojoj od država nasljednica prije datuma proglašenja njene nezavisnosti biće predmetom pregovora bez odlaganja, s time da se pri tome posebno uzme u obzir potreba zaštite devizne štednje pojedinaca. Ti će se pregovori održati pod pokroviteljstvom Banke za međunarodna poravnanja.“

7. Zakonodavstvo Bosne i Hercegovine

- (a) **Okvirni zakon o privatizaciji preduzeća i banaka u Bosni Hercegovini iz 1998. godine, objavljen u „Službenom glasniku Bosne i Hercegovine“ - SG BH, broj 14/98 od 27. jula 1998. godine i broj 12/99 od 2. avgusta 1999. godine; izmjene i dopune objavljene u „SG BiH“ broj 14/00 od 22. maja 2000. godine i 16/02 od 11. jula 2002. godine.**

Ovaj Okvirni zakon je na snazi od 4. avgusta 1998. godine. Relevantne odredbe predviđaju sljedeće:

Član 2. stav 1

„U skladu sa (Dejtonskim sporazumom) ovaj zakon izričito priznaje pravo entiteta da privatizuju preduzeća i banke smještene na njihovoj teritoriji koje nisu u privatnom vlasništvu.“

Član 4.

„1. Sredstvima ostvarenim privatizacijom preduzeća i banaka koje se nalaze na teritoriji jednog entiteta raspolagaće taj entitet ili pravne osobe ovlaštene da ih prikupe u skladu sa zakonom tog entiteta.“

2. Potraživanje prema preduzećima i bankama koji se privatizuju smatraće se odgovornošću entiteta koji vrši privatizaciju.“

- (b) **(Krivični zakon Bosne i Hercegovine iz 2003. godine, objavljen u SG BH broj 3/03 od 10. februara 2003. godine i „SG BiH“ broj 37/03 od 22. novembra 2003. godine, i izmjene i dopune objavljene u „SG BiH“ broj 32/03 od 28. oktobra 2003.godine, „SG BiH“ broj 54/04 od 8. decembra 2004. godine i „SG BiH“ broj 61/04 od 29. decembra 2004. godine).**

Ovaj zakon je na snazi od 1. marta 2003. godine. Član 239. ovog Zakona predviđa sljedeće:

„Službena osoba u institucijama Bosne i Hercegovine, institucijama entiteta ili institucijama Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine, koja odbije da izvrši konačnu i izvršnu odluku Ustavnog suda Bosne i Hercegovine, Suda Bosne i Hercegovine ili Doma za ljudska prava Bosne i Hercegovine, ili spriječava da se takva odluka izvrši, ili na drugi način onemogućava njeno izvršenje, kazniće se kaznom zatvora od šest mjeseci do pet godina.“

- (d) **Zakon o privremenom odlaganju izvršenja potraživanja na osnovu izvršnih odluka na teret budžeta institucija Bosne i Hercegovine i međunarodnih obaveza Bosne i Hercegovine, objavljen u „SG BiH“ broj 43/03 od 29. decembra 2003. godine.**

Ovaj zakon je bio na snazi od 6. januara 2004. godine do 31. marta 2004. godine. Odložio je isplatu zahtjeva na osnovu sudskih i administrativne odluka protiv Bosne i Hercegovine, kao i na osnovu međunarodnih obaveza Bosne i Hercegovine koje su se, između ostalog, odnosile i na „staru“ deviznu štednju (članovi 1 i 2).

8. *Zakoni Republike Srpske*

(a) **Ustav Republike Srpske**

Relevantne su sljedeće odredbe Ustava Republike Srpske:

Član 1.

„1. Republika Srpska je jedan od dva ravnopravna entiteta Bosne i Hercegovine. Srbi, Bošnjaci i Hrvati (kao konstitutivni narodi), ostali i građani učestvovali u vlasti u Republici Srpskoj ravnopravno i bez diskriminacije.“

Član 3.

„Republici Srpskoj pripadaju sve nadležnosti koji nisu izričito prenesene Ustavom Bosne i Hercegovine na njene institucije.“

Član 5.

„Ustavno uređenje Republike temelji se na:

- garantovanju i zaštiti ljudskih sloboda i prava u skladu sa međunarodnim standardima.....“

Član 66.

„Prava i dužnosti Republike Srpske vrše organi određeni njenim Ustavom.

Ljudska prava i slobode osnova su i mera ovlašćenja i odgovornosti organa Republike Srpske...“

U skladu sa članom 115, Ustavni sud Republike Srpske je između ostalog nadležan da odlučuje o usklađenosti zakona Republike Srpske sa Ustavom. Međutim, za razliku od Ustavnog suda Bosne i Hercegovine, Ustavni sud Republike Srpske nema nadležnost da rješava po individualnim predstavkama koje se odnose na ljudska prava.

Za sada je relevantan član 120. koji predviđa sljedeće:

„...Svako može dati inicijativu za pokretanje postupka za ocjenjivanje ustavnosti i zakonitosti. Postupak pred Ustavnim sudom mogu, bez ograničenja pokrenuti predsjednik Republike, Narodna skupština i Vlada, a ostali oragani, organizacije i zajednice pod uslovima utvrđenim zakonom.

Ustavni sud može i sam pokrenuti postupak za ocjenjivanje ustavnosti i zakonitosti *ex officio*.

Kada Ustavni sud utvrdi da zakon nije u saglasnosti sa Ustavom ili drugi propis ili opšti akt nije u saglasnosti sa ustavom taj zakon, drugi propis ili opšti akt prestaje da važi danom objavljivanja odluke Ustavnog suda:“

(b) Zakon o deviznom poslovanju iz 1996. godine, objavljen u „Službenom glasniku Republike Srpske“ - „SG RS“ – broj: 15/96 od 8. jula 1996. godine; izmjene i dopune objavljene u „SG RS“ broj: 10/97 od 30. aprila 1997. godine.

Ovaj zakon je bio na snazi od 16. jula 1996. godine do 2.decembra 2003. godine. Relevantne su bile sljedeće odredbe:

Član 60. stav 1

„Domaći i strani državljani mogu čuvati stranu valutu na deviznim računima ili deviznim štednim ulozima kod ovlašćenih banaka.“

Član 61. stav 1

„Ovlaštena banka garantovaće za stranu valutu na deviznim računima ili deviznim štednim računima svom svojom aktivom.“

Član 62.

„Ovlaštena banka će procijeniti i isplatiti kamatu u stranoj valuti na depozite u stranoj valuti, ili na zahtjev domaćeg ili stranog državljana u novim dinarima.“

Član 63.

„Domaći strani državljani mogu podići stranu valutu sa svojih deviznih računa ili deviznih štednih uloga.

Domaći i strani državljani mogu prodati svoja potraživanja po osnovu strane valute deponovane na deviznim računima ili deviznim štednim ulozima domaćem ili stranom državljaninu ili pravnom licu preko ovlaštene banke.“

Član 135. stav 1

„Država će garantovati, u skladu sa ovim i ostalim zakonima Republike Srpske, za stranu valutu koja je deponovana prije stupanja na snagu ovog zakona o deviznim računima ili deviznim štednim ulozima prije stupanja na snagu ovog zakona o deviznim računima ili deviznim štednim ulozima kod ovlaštenih banaka.“

Član 136.

„Ovlaštena banka će domaćem državljaninu isplatiti kamatu u stranoj valuti iz člana 135. stav 1. ovog zakona u dinarima ili na njegov / njen zahtjev u stranoj valuti, a stranom državljaninu u stranoj valuti ili po njegovom / njenom zahtjevu u dinarima.“

Član 137.a

„Članovi 62. i 63. ovog zakona neće se primjenjivati na deviznu štednju deponovanu kod komercijalnih banaka koje su se nalazile u Republici Srpskoj prije 6. aprila 1992. godine.

Način isplate i nadoknade starim deviznim štedišama regulisaće se posebnim zakonom.“

Dana 4. i 5. decembra 2001. godine Ustavni sud Republike Srpske proglasio je član 137a Zakona o deviznom poslovanju iz 1996. godine nevažećim na dan 16. januara 2002. godine, zbog različitog odnosa prema „starim“ deviznim štedišama i štedišama koji su uložili svoje devize nakon 6. aprila 1992. godine i, uz to, zbog nametanja ograničenja na korištenje privatne imovine bez pružanja pravedne nadoknade.

- (c) **Zakon o početnom bilansu u postupku privatizacije državnog kapitala u bankama; objavljen u „SG RS“, br.24/98 od 15. jula 1998. ; izmjene objavljene u „SG RS“ br. 70/71 od 31. decembra 2001.**

Ovaj Zakon je na snazi od 23. jula 1998. godine. Član 20, sa izmjenom od 8. januara 2002. godine, navodi da se obaveze banaka za devizna sredstva uložena prije 31. decembra 1991. prenose na Ministarstvo financija Republike Srpske nakon završetka privatizacije.

- (d) **Zakon o privatizaciji državnog kapitala u preduzećima iz 1998.; objavljen u „SG RS“ no. 24/98 od 15. jula 1998; izmjene objavljene u „SG RS“ br.62/02 od 7. oktobra 2002, 38/03 od 30. maja 2003 i 65/03 od avgusta 2003.**

Ovaj Zakon je na snazi od 23. jula 1998. godine. Relevantne odredbe glase:

Član 19(1) i (2), sa izmjenom od 19. avgusta 2003

„Lice koje ima staru deviznu štednju u banci sa sjedištem na teritoriji Republike Srpske i koje je državljanin Republike Srpske na dan stupanja na snagu ovog zakona ima pravo na vaučera za kupovinu akcija u skladu sa ovim zakonom.

Fizičko lice koje ima pravo na vaučere u skladu sa odredbama ovog člana može dobiti vaučere za dio ili cjelokupan iznos svoje štednje, o čemu sam odlučuje.“

U skladu sa članom 22. stav 2 i članom 25. stav 3 vaučeri se mogu prodati i pretvaranje stare devizne štednje u vaučere je neopozivo.

- (e) **Zaključak Vlade Republike Srpske iz 1999. godine; objavljen u „SG RS“ broj 24/99 od 4. oktobra 1999. godine.**

Ovaj zaključak je stupio na snagu 19. avgusta 1999. godine. Vlada Republike Srpske naložila je Ministarstvu pravde da preispita na sudu sve presude kojima se nalaže isplata „stare“ devizne štednje. U međuvremenu, provođenje takvih presuda je odloženo.

Ustavni sud Republike Srpske je 14. septembra 2001. godine proglasio ovaj zaključak nevažećim sa danom 2. novembra 2001. godine zato što je Vlada, odlaganjem provođenja tih odluka djelovala van svoje nadležnosti i miješala se u nadležnost pravosuđa.

- (f) **Zakon o odlaganju od izvršenja sudskih odluka na teret sredstava budžeta Republike Srpske po osnovu isplate naknade materijalne i nematerijalne štete nastale usljed ratnih dejstava i po osnovu isplate stare devizne štednje iz 2002 godine; izmjene i dopune objavljeneu „SG RS“ broj 51/03 od 1. jula 2003. godine.**

Ovaj zakon je bio na snazi od 28. maja 2002. godine do 29. decembra 2003. godine. Odložio je provođenje svih sudskih odluka koje su donešene prije nego što je isti stupio na snagu i koje su se, između ostalog, odnosile na „staru“ deviznu štednju (odnosno štednju deponovanu kod banaka koje su se nalazile u Republici Srpskoj prije 31. decembra 1991. godine) (član 1. i član 2. ovog zakona)

- (g) **Zakon o izvršnom postupku iz 2003. godine; objavljen u „SG RS“ broj 59/03 od 18. jula 2003. godine, izmjene i dopune objavljene u „SG RS“ broj 85/03 od 23. oktobra 2003.**

Ovaj zakon je na snazi od 1. avgusta 2003. godine. Sljedeće odredbe su relevantne:

Član 231.

„Odredbe drugih zakona koji se odnose na zahtjev za odlaganje i prekid izvršenja neće se primjenjivati u izvršnom postupku.“

Član 231.a

„Primjena člana 231. ovog zakona se obustavlja dok se posebnim zakonom ne reguliše provođenje sudskih odluka koje se tiču „stare“ devizne štednje...“

- (h) **Zakon o deviznom poslovanju iz 2003. godine; objavljen u „SG RS“ broj 96/03 od 24. novembra 2003. godine.**

Ovaj zakon je na snazi od 2. decembra 2003. godine (zamijenio je gore navedeni Zakon o deviznom poslovanju iz 1996. godine). Član 64. ovog zakona, u mjeri u kojoj je relevantan, predviđa:

„Načini isplate dugova po osnovu stare devizne štednje koji su preneseni na Republiku Srpsku u skladu sa Zakonom o početnom bilansu stanja u postupku privatizacije državnog kapitala u bankama iz 1998. godine, biće regulisani posebnim zakonom.“

- (i) **Zakon o privremenom odlaganju od izvršenja potraživanja iz budžeta Republike Srpske; objavljen u „SG RS“ br.110/03 od 20. decembra 2003.)**

Ovaj zakon je bio na snazi od 29. decembra 2003. godine do 23. jula 2004. godine. On je, između ostalog, odložio poravnanje potraživanja po osnovu devizne štednje deponovane kod banaka koje su bile smještene u Republici Srpskoj do 31. decembra 1991. godine (član 1. i član 2. ovog zakona).

- (j) **Zakon o utvrđivanju i načinu izmirenja unutrašnjeg duga Republike Srpske iz 2004. godine; objavljen u „SG RS“ broj 63/04 od 15. jula 2004. god.**

Ovaj zakon je na snazi od 23. jula 2004. godine. Relevantne su sljedeće odredbe:

Član 1.

„Ovim zakonom se uređuje postupak, način i rokovi utvrđivanja i izmirivanja unutrašnjeg duga Republike Srpske (u daljem tekstu: unutrašnji dug) prema fizičkim i pravnim licima, u ukupnom iznosu do 1.761,7 miliona KM.“¹

Član 3.

„Pod unutrašnjim dugom, u smislu ovog zakona, podrazumijeva se:

.....

b. Obaveze po osnovu devizne štednje deponovane kod banaka na teritoriji Republike Srpske do 31. decembra 1991. godine (u daljem tekstu: stara devizna štednja) u iznosu do 774,9 miliona KM.“²

Član 11.

„Pod starom deviznom štednjom podrazumijeva se devizna štednja deponovana u filijalama banaka na teritoriji Republike Srpske, sa stanjem na dan 31. decembra 1991. godine, umanjen za iznos prenesenih sredstava na jedinstven privatizacioni račun i jedinstveni račun vlasnika stare devizne

¹ Približno 900,739,593 Eura

² Približno 396,198,621 Eura

štednje i iznos isplaćen do isteka roka za verifikaciju utvrđenog članom 12. ovog zakona, u ukupnom iznosu do 774,9 miliona KM.

Stara devizna štednja, definisana stavom 1. ovog člana ne obuhvata deviznu štednju deponovanu u filijalama Ljubljanske banke i Invest banke, na teritoriji Republike Srpske, koja će se riješavati u procesu sukcesije imovine.“

Član 12.

„Vlada Republike Srpske će u roku do 90 dana stupanja na snagu ovog zakona donijeti akt kojim će se bliže regulisati uslovi, postupak i rokovi pojedinačne verifikacije obaveza iz člana 11. ovog zakona.

Obaveze po osnovu stare devizne štednje iz člana 11. ovog zakona preračunavaju se u KM po srednjem zvaničnom kursu Centralne banke Bosne i Hercegovine koji važi na dan 31. avgusta 2004. godine.“

Član 13.

„Kamate dospjele nakon 1. januara 1992. koje nisu isplaćene ili korištene na neki drugi način, biće u cjelini otpisane i neće se smatrati obavezom Republike Srpske.“

Obaveze po osnovu stare devizne štednje koje nisu verifikovane u skladu sa odredbama člana 12. ovog Zakona se otpisuju i ne predstavljaju obavezu Republike Srpske.

Ukoliko su obaveze verifikovane na način propisan članom 12. ovog zakona veće od iznosa (774.900,000 KM), razlika se otpisuje srazmjernim umanjnjem pojedinačnih obaveza i ne predstavlja obavezu Republike Srpske.“

Član 14.

„Obaveze definisane članom 11. ovog Zakona izmiruju se isplatom u gotovini i državnim obveznicama.“

Član 15.

„Dio obaveza po osnovu stare devizne štednje u iznosu do 16,0 miliona KM izmiriće se isplatom u gotovini svakom vlasniku stare devizne štednje do 100 KM³, prilikom postupka verifikacije.

.....

Dio obaveza po osnovu stare devizne štednje u iznosu do 39,1 KM izmiriće se isplatom u gotovini svakom vlasniku stare devizne štednje do 1000 KM⁴.

Obaveze po osnovu stare devizne štednje iz (prethodnog) stava će se izmiriti u periodu od 4 godine, sa početkom u fiskalnoj 2004. godini.

.....“

³ Približno 51 Eura

⁴ Približno 510 Eura

Član 16.

„Preostale obaveze po osnovu stare devizne štednje koje nisu isplaćene po članu 15. ovog Zakona u iznosu do 719,8 miliona KM, izmiriće se emisijom dugoročnih obveznica pod sljedećim uslovima:

- a. sa rokom dospjeća do 30 godina,
- b. isplatom u deset jednakih godišnjih rata počev od devete godine prije krajnjeg datuma dospjeća,
- c. bez kamate.“

Član 17.

„Obveznice izdate u svrhu izmirenja unutrašnjih potraživanja prema Republici Srpskoj se ne mogu koristiti u privatizaciji državne imovine. Stara devizna štednja se može i dalje koristiti u procesu privatizacije do dana kada će se ista moći pretvoriti u obveznice, u skladu sa zakonskim propisima koji regulišu privatizaciju državnog kapitala.“

Član 22. stav 4

„Obveznice definisane ovim zakonom prenosive su bez ograničenja“

9. *Status banke aplikanta*

Sadašnja *Nova banjalučka banka* prošla je kroz značajne promjene od 1983. godine kada je aplikantica uložila svoj novac. Godine 1983. to je bila filijala državne *Privredne banke Sarajevo*. Godine 1987. njeno ime je promijenjeno u *Privredna banka Sarajevo Osnovna banka Banja Luka*. Godine 1990. banka je postala zasebna pod imenom *Banjalučka banka*. Konačno, 18. januara 2002. godine banka je privatizovana i ponovo promijenila ime u *Nova Banjalučka banka*.

ŽALBA

Aplikantica se žalila zato što presuda od 26. novembra 1998. godine kojom se naređuje isplata „stare“ devizne štednje nije izvršena. Ona se pozvala na član 1. Protokola 1. Evropske konvencije o ljudskim pravima (u daljem tekstu: Konvencija). Sud je, takođe, na vlastitu inicijativu, dostavio aplikaciju pokrenuvši pitanje po članu 6. Konvencije.

PRAVO

Aplikantica je dobila presudu kojom se naređuje banci da joj isplati staru deviznu štednju i da plati zateznu kamatu i troškove postupka. Dana 18. januara 2002. godine Republika Srpska je preuzela ovo zaduženje stare devizne štednje (član 20. Odluke iz 1998. godine o stanju bilansa koji je izmijenjen i dopunjen 8. januara 2002. godine). Međutim, stvarna isplata spriječena je zakonskom regulativom Republike Srpske od 28. maja 2002. godine (Zakon o odlaganju od izvršenja sudskih odluka na teret

budžeta iz 2002. godine; Zakon o privremenom odlaganju od izvršenja potraživanja iz budžeta od 2003. godine i Zakon o utvrđivanju i načinu izmirenja unutrašnjeg duga, iz 2004. godine). Aplikantica se žalila na ovu situaciju. Njena žalba povlači pitanja na temelju člana 6. Konvencije i člana 1. Protokola 1 Konvencije.

Član 6, u onoj mjeri u kojoj je relevantan, glasi :

„Prilikom utvrđivanja građanskih prava i obaveza svako ima pravo na pravično suđenje i javnu raspravu u razumnom roku pred nezavisnim i nepristrasnim sudom osnovanim u skladu sa zakonom.“

Član 1. Protokola 1 glasi:

„Svako fizičko ili pravno lice ima pravo na neometano uživanje svoje imovine. Niko ne može biti lišen svoje imovine, osim u javnom interesu i pod uslovima predviđenim zakonom i opštim načelima međunarodnog prava.

Prethodne odredbe, međutim, ni na koji način ne utiču na pravo države da primjenjuje takve zakone koje smatra potrebnim da bi nadzirala korištenje imovine u skladu s opštim interesima ili da bi osigurala naplatu poreza ili drugih doprinosa ili kazni.“

A. Član 35. stav 2(b) Konvencije

Relevantni dio glasi:

„Sud proglašava neprihvatljivim svaki pojedinačni zahtjev podnesen na osnovu člana 34. koji je već podnesen nekoj drugoj međunarodnoj instanci radi ispitivanja, odnosno rješavanja, a ne sadrži nove relevantne činjenice.“

1. Podnesci strana

Vlada je smatrala da je postupak pred Domom za ljudska prava (u daljnjem tekstu „Dom“) bio „međunarodni „u smislu značenja člana 35. stav 2 (b) Konvencije i da nisu dostavljene nove relevantne informacije od strane aplikantice, pozivajući sud da proglasi postojeću aplikaciju neprihvatljivim po tom osnovu. Njeni glavni argumenti bili su sljedeći: (a) Dom je uspostavljen privremeno (zavisno od pristupanja Bosne i Hercegovine Vijeću Europe i ratifikovanja Konvencije); (b) Sporazum o ljudskim pravima po osnovu kojeg je i Dom uspostavljen predstavljao je međunarodni ugovor; (c) osam od ukupno četrnaest članova Doma bili su u stranci; (d) nije bilo mogućnosti ulaganja žalbe Ustavnom sudu Bosne i Hercegovine protiv odluke Doma ili bilo kojeg drugom sudu u Bosni i Hercegovini; (e) finansiranje Doma dolazi gotovo isključivo od međunarodnih donatora; (f) odluke Doma su prosljeđivane Organizaciji za bezbjednost i saradnju u Evropi (OSCE) i Kancelariji Visokog predstavnika za BiH (OHR) koji prate njihovu implementaciju.

U svojim pismenim i usmenim podnescima, Vlada se isključivo oslanja na mišljenje Evropske komisije za demokratiju kroz pravo iz 1998. godine (u daljem tekstu: "Venecijanska Komisija") u kojima se kaže da se Dom, zbog njegovog kvazi-međunarodnog (*sui generis*) i privremenog karaktera ne može smatrati „sudom Bosne i Hercegovine“ u smislu Ustava Bosne i Hercegovine (*Mišljenje Venecijanske komisije o prihvatanju žalbi protiv odluke Doma za ljudska prava Bosne i Hercegovine*, usvojeno u oktobru 1998. godine, CDL-INF (1998) 018).

Što se tiče izvršenja, Vlada smatra, oslanjajući se na detaljne podatke, da su odluke Doma uglavnom izvršavane, iako su neke neophodne zakonske promjene još uvijek u toku.

Aplikantica je smatrala da Dom, pošto je bio kompetentan da vodi slučajeve samo protiv Bosne i Hercegovine i njenih entiteta, nije imao međunarodnu „proceduru“ u skladu sa značenjem člana 35.stav 2 (b) Konvencije.

2. *Podnesci treće strane u skladu sa članom 36.stav 2 Konvencije i članom 44. stav 2 Pravila Suda*

U svom pismenom podnesku sudu Venecijanska Komisija je prvi put predočila 15. juna 2005. godine da je Dejtonski sporazum iz 1995. godine, kao međunarodni Sporazum, bio Okvirni Sporazum, a njegovi Aneksi, uključujući i Sporazum o ljudskim pravima (Aneks 6.), imali su za cilj da budu njegova stvarana građa. Sporazum o ljudskim pravima, bez obzira što ga je potpisala samo jedna država – Bosna i Hercegovina - i njeni konstitutivni entiteti, postao je tako, također, međunarodni sporazum.

Venecijanska komisija nastavlja, da bez obzira na neke elemente koji ukazuju da je Dom bio međunarodno tijelo, (npr. njegov sastav i međunarodni karakter Aneksa 6. na osnovu koga je Dom i uspostavljen), postupci pred Domom ne mogu se smatrati „međunarodnim“ u smislu člana 35. stav 2 (b) Konvencije. Naprotiv, oni se trebaju smatrati „domaćim“ u skladu sa članom 35. stav 1 Konvencije. Prema mišljenju Venecijanske komisije, odlučujuća karakteristika Doma, ne uzimajući u obzir njegovu međunarodnu prirodu, je ta što je Dom vršio nadzor samo u okviru granica Bosne i Hercegovine (njegov mandat nije zadirao u obaveze između država, nego se ticao samo obaveza preuzetih od strane Bosne i Hercegovine i njenih entiteta.)

Međunarodni Komitet za ljudska prava (u daljem tekstu „ICHR“) tvrdi da je Sporazum o ljudskim pravima (Aneks 6.) bio jednostran poduhvat od strane Bosne i Hercegovine i ne može se smatrati međunarodnim sporazumom, zato što ga nisu potpisale i ostale države nego samo Bosna i Hercegovina (što nije slučaj sa Dejtonskim sporazumom i nekolicinom drugih Aneksa). Štaviše, bila je uspostavljena praksa kod primjene Aneksa 6 da Republika Hrvatska i Srbija i Crna Gora (strane u Dejtonskom sporazumu) ne preuzimaju nikakve međunarodne obaveze koje proizilaze iz tog Aneksa.

ICHR dalje navodi da su konstitutivne jedinice Bosne i Hercegovine mogle biti strane u postupcima pred Domom, kao i da je Bosna i Hercegovina snosila troškove za plate i druge troškove Doma i njegovog osoblja (Član III stav 2. Sporazuma o ljudskim pravima). Što se tiče djelimičnog međunarodnog sastava Doma (osam od

ukupno četrnaest članova Doma bili su stranci), ICHR je predočio svoje mišljenje da je to bilo neophodno, barem u početku, kako bi se ojačala njegova nepristrasnost, kao i da bi se obučili članovi imenovani iz Bosne i Hercegovine o praksi i procedurama Konvencije.

ICHR zaključuje da postupci pred Domom treba da se smatraju „domaćim“ u skladu sa članom 35. stav 1 Konvencije.

3. Procjena Suda

Kao što Evropska komisija o ljudskim pravima napominje, Konvencija teži da izbjegne gomilanje međunarodnih sudskih postupaka koji se odnose na iste slučajeve (vidjeti *Callcerada, Fornieles i Cabeza Mato, protiv Španije*, br. 15712/90, Odluka Komisije od 6. jula 1992. godine, Odluke i Izvještaji (DH) 73, i *Carceda Martiv protiv Španije*, br.16358/90, Odluka komisije od 12. oktobra 1992. godine, DR 73 str.120). Prema članu 35. stav 2(b) Konvencije, Sud ne može raditi po predstavkama koje su već istraživane ili se istražuju od nekog stranog međunarodnog tijela.

Od Suda se, međutim, zahtijeva da odredi da li je Dom bio ili nije bio „međunarodno tijelo“ u skladu sa značenjem člana 35. stav 2(b). U tom smislu Sud smatra da je pravni karakter instrumenata kojim se osniva tijelo logičko polazište za njegovu procjenu. Međutim, to uključuje da i drugi faktori određuju ovo pitanje: sastav tijela, njegovu nadležnost, mjesto (ako postoji) u postojećem zakonskom sistemu i njegovo finansiranje.

U ovom slučaju, Sud napominje da je Dom formiran u skladu sa Sporazumom o ljudskim pravima, u stvari sa Aneksom 6 Dejtonskog sporazuma potpisanog 1995. godine. Iako je jasno da Dejtonski sporazum i nekoliko aneksa uz Sporazum potpisanih i od strane Republike Hrvatske i tadašnje Savezne Republike Jugoslavije, predstavljaju međunarodne sporazume, postavlja se pitanje da li se oni aneksi koje je potpisala samo Bosna i Hercegovina i njeni entiteti (kao što je Ustav Bosne i Hercegovine – Aneks 4, Sporazum o ljudskim pravima – Aneks 6 i Sporazum o izbjeglicama i raseljenim licima – Aneks 7) takođe smatraju međunarodnim sporazumima).

Dejtonski sporazum ima samo 11 članova, koji uglavnom sadrže obaveze za tri ugovorne države da „pozdravljaju i prihvataju“ i da u „potpunosti poštuju i promovišu ispunjenje obaveza“ sadržanih u aneksima. Suština obaveza sadržana je u aneksima. Sud smatra, kao i Venecijanska komisija, a i Vlada, da su Aneksi sastavni dio Dejtonskog sporazuma, a samim tim su i međunarodni sporazumi.

Što se tiče sastava prijašnjeg Doma, Sud napominje da su osam članova Doma od ukupno četrnaest bili strani državljani („članovi međunarodne zajednice“), imenovani od strane Komiteta ministara Vijeća Evrope i priznate su im iste privilegije i imuniteti koje uživaju diplomatski predstavnici u skladu sa Bečkom konvencijom o diplomatskim odnosima. Važno je napomenuti da međunarodne članove Doma nisu imenovalе druge dvije potpisnice Dejtonskog sporazuma (Republika Hrvatska i Srbija i Crna Gora), nego Vijeće Evrope koje je međunarodna organizacija. Građanima Republike Hrvatske i Srbije i Crne Gore nije bilo dopušteno da budu članovi Doma (član VII stav 2 Sporazuma o ljudskim pravima).

To znači da Dom, po svom sastavu, nije bio sličan međunarodnim mješovitim arbitražnim sudovima (*vidi X i Y protiv Njemačke*, aplikacija br.235/56, Odluka Komisije od 10. juna 1958. godine Godišnjak 2, str. 256). Kao što napominje ICHR, imenovanje stranaca kao članova bivšeg Doma bio je motivisan željom, između ostalog, da pruži jači dojam o nepristrasnosti i da u Dom unese znanje i iskustvo vezano za Konvenciju i njenu sudsku praksu.

Sud, takođe, zapaža da su samo sporazumi Bosne i Hercegovine i njenih entiteta (bez odobrenja Republike Hrvatske i Srbije i Crne Gore) produžili mandat Doma do 31. decembra 2003. godine; promijenili organizaciju Doma dodajući još dva vijeća sastavljena od članova izabranih iz Bosne i Hercegovine (u 2003. godini); i okončali mandat Doma 31. decembra 2003. godine.

Takođe je važno spomenuti da je Dom primao značajnu finansijsku podršku od brojnih bilateralnih i multilateralnih donatora, što je bilo ključalno u postratnim godinama, dok je Bosna i Hercegovina preuzela formalnu obavezu da finansira Dom (član III stav 2 Sporazuma o ljudskim pravima).

Isto tako je važno da u mandat Doma nisu spadali odnosi, odnosno obaveze među državama, nego samo obaveze koje je preuzela Bosna i Hercegovina i njeni konstitutivni entiteti. U skladu sa članom II stav 1 Sporazuma o ljudskim pravima, Dom je bio formiran da pomaže Bosni i Hercegovini i entitetima u ispunjavanju njihovih obaveza iz Konvencije i raznih drugih sporazuma koji se tiču ljudskih prava. Kao što je naglasila Venecijanska komisija, kompetencije Doma su bile kompetencije „domaćeg“ tijela.

Sud dalje naglašava da nije zaključen nikakav „sporazum o pružanju gostoprimstva“ između Doma i Bosne i Hercegovine.

Istina je da je Dom uspostavljen kao privremena mjera, do pristupanja Bosne i Hercegovine Vijeću Evrope i da nije bilo mogućnosti za podnošenje žalbe Ustavnom sudu Bosne i Hercegovine protiv odluke Doma ili bilo kom drugom sudu u Bosni i Hercegovini. Ipak, Sud je mišljenja da je Dom predstavljao jedan dio, premda zaseban dio, pravnog sistema Bosne i Hercegovine: Član VII stav 2 Sporazuma o ljudskim pravima dozvoljavao je da Komitet ministara Vijeća Evrope imenuje strane članove Doma u skladu sa njegovom rezolucijom (93)6. Tako je Komitet ministara razumio da on imenuje članove nekog tijela koje formira Bosna i Hercegovina „unutar svog pravnog sistema“. (vidjeti Rezoluciju (93)6 „Relevantni međunarodni i domaći zakon i praksa“, gore). Savjet ministara je čineći ovo konsultovao Bosnu i Hercegovinu i njene entitete (Rezolucija (96) 8).

Takođe, 1998. godine Venecijanska Komisija je smatrala da Dom nije „drugi sud u Bosni i Hercegovini“ u skladu sa značenjem člana 6.stav 3(b) Ustava Bosne i Hercegovine. Međutim, kao što proizilazi iz njene pisane predstavke Sudu u ovom slučaju, pogledi Venecijanske komisije su se od tada izmijenili.

Činjenica da međunarodne organizacije, kao što je OSCE, nedgledaju izvršenje odluka Doma može se tumačiti u postratnom kontekstu formiranja Doma. To ne mijenja njegov primarno domaći karakter.

Sud zaključuje da, iako je Dom formiran u skladu sa međunarodnim sporazumom, preostali faktori gore pomenuti dozvoljavaju da se smatra da žalbeni postupci pred Domom nisu bili „međunarodni“ u skladu sa članom 35. stav 2(b) Konvencije i dalje, postupci pred Domom trebaju se smatrati kao „domaći“ pravni lijek u skladu sa značenjem člana 35.stav 1 Konvencije.

Prigovor Vlade se ovim odbacuje.

B. Član 35.stav 1 Konvencije

Ova odredba kaže:

„Sud može uzeti predmet u postupak tek kada se iscrpe svi domaći pravni lijekovi, u skladu sa opštepriznatim načelima međunarodnog prava, i u roku od šest mjeseci od dana kada je donijeta pravosnažna odluka.“

1. Podnesci strana

Primjedba Vlade je da aplikantica nije iscrpila sve domaće pravne lijekove. Pošto nije moguće imati jedan predmet istovremeno ili jedan za drugim pred dva tijela, ulažući žalbu Domu, podnositeljica žalbe je izgubila pravo žalbe Ustavnom sudu Bosne i Hercegovine (u daljem tekstu Ustavni sud, vidjeti Odluku Ustavnog suda br. U 7/98 od 26. februara 1999. godine kao i Odluku Doma br. CH/00/4441 of 6. juna 2000. godine).

Aplikantica drži da je Dom bio domaći sud. Ona tako nije bila obavezna, po njenom mišljenju, da da prednost Ustavnom sudu nad Domom.

2. Podnesci trećih strana u skladu sa članom 36. stav 2 Konvencije i Odredbe 44. stav 2 Pravila Suda

Venecijanska Komisija je u svom pisanom podnesku Sudu od 15. juna 2005. godine predočila da, u slučaju Sporazuma o ljudskim pravima (Aneks 6. Dejtonskog sporazuma iz 1995. godine), Ustav Bosne i Hercegovine (Aneks 4 Sporazuma) jeste bio međunarodni sporazum. U tom smislu, Venecijanska komisija se pozvala na odluku Ustavnog suda koja primjenjuje Bečku konvenciju o pravu međunarodnih ugovora (br.U 5/98 I od 30. januara 2000. godine, § 15).

Što se tiče Ustavnog suda koji je uspostavljen u skladu sa gore navedenim Ustavom, i pored svojeg djelomično međunarodnog sastava, Venecijanska komisija u svojim pismenim podnescima Sudu od 15. juna 2005. smatra je on zamišljen kao domaći sud a ne kao neki međunarodni tribunal⁵. Pored toga, jurisdikcija Ustavnog suda kao i jurisdikcija Doma, bila je ograničena na područje Bosne i Hercegovine.

Venecijanska komisija je zaključila da se postupci pred Ustavnim sudom ne mogu smatrati „međunarodnim“ u okviru tumačenja člana 35 stav 2(b) Konvencije.

⁵ Venecijanska komisija se poziva na član VI § 3 (b) Ustava BiH: "Ustavni sud takođe ima apelacionu jurisdikciju po pitanjima iz ovog Ustava koja proističu iz presude bilo kojeg suda u Bosni i Hercegovini."

Umjesto toga, treba ih smatrati „domaćim“ zbog člana 35 stav 1 Konvencije i stoga ih treba voditi prije nego što slučaj dospije pred Evropski sud (pod uslovom da su žalbe podnesene Ustavnom sudu dopustive u tom određenom slučaju).

ICHR je zauzeo stav da je Ustav Bosne i Hercegovine bio jednostrana obaveza Bosne i Hercegovine više nego neki međunarodni sporazum, zato što nije bilo potrebno odobrenje Republike Hrvatske niti Srbije i Crne Gore za njegovo stupanje na snagu ili za njegove izmjene.

Imajući u vidu da je jurisdikcija Ustavnog suda predstavljala jurisdikciju u najširem smislu, ICHR je zaključio da se postupci vođeni pred Ustavnim sudom mogu smatrati „domaćim“ kako predviđa član 35. stav 1 Konvencije.

3. Procjena suda

Sud ponovo naglašava da se od aplikanta očekuje da koristi redovne pravne lijekove koji su efikasni, dovoljni i dostupni. Takođe podsjeća da, u slučaju postojanja više pravnih lijekova koje pojedinac može koristiti, takav pojedinac ima pravo da izabere pravni lijek koji odgovara njegovom osnovnom prigovoru (vidjeti *Croke v. Irska* (odluka), br.33267/96, od 15. juna 1999.). Drugim riječima, kada se koristi jedan pravni lijek, nije potrebno koristiti drugi pravni lijek koji u osnovi ima isti cilj (vidjeti *Moreira Barbosa v. Portugal* (odluka), br.65681/01, ECHR 2004-V).

U predmetnom slučaju, aplikantica je uložila prijavu Domu za ljudska prava. Sud je odlučio da je prijava „domaći“ pravni lijek u okviru značenja člana 35. stav 1 Konvencije. Strane nisu osporavale njenu djelotvornost i stvarno nije postojalo ništa što je govorilo da je nedjelotvoran pravni lijek za aplikanta. To što odluka Doma u ovom slučaju nije sprovedena ne znači da taj pravni lijek nije djelotvoran: činjenica je da su odluke, u pravilu, provođene i to u skladu sa podacima koje je dostavila Vlada.

Smatrajući čak da se prijava Ustavnom sudu može smatrati efikasnim domaćim pravnim lijekom u ovom slučaju i to u okviru značenja člana 35. stav 1 Konvencije i iz već spomenutih razloga (vidjeti odluku Ustavnog suda br.AP 288/03 od 17. decembra 2004. godine), aplikantica je imala pravo da bira između dva efikasna domaća pravna lijeka (vidjeti *Airey v. Irska*, presuda od 9. oktobra 1979., serija A no. 32, str. 12 § 23), i njena prijava se ne može odbaciti zbog takvog izbora.

C. Član 34. Konvencije

Relevantni dijelovi člana 34. glase kako slijedi:

„Sud može da prima aplikacije od svake osobe, nevladine organizacije ili grupe lica koji tvrde da su žrtve povrede prava ustanovljenih Konvencijom ili protokolima uz nju učinjene od strane neke visoke strane ugovornice...“

Vlada je predočila da, čak i kada bi aplikantica tvrdila da je žrtva povrede prava ustanovljenih Konvencijom prije stupanja na snagu Odluke Republike Srpske o poravnanju domaćeg duga iz 2004. godine, ona ne bi mogla tvrditi da je to bila nakon toga datuma. Iako taj zakon o kojem je riječ, implicitno ne dopušta izvršenje svih presuda koje naređuju isplate „stare“ devizne štednje, on pruža aplikantici mogućnost

da dobije 1.000 KM (oko 511 – EUR) u gotovini u četiri jednake godišnje rate, a preostalu sumu u državnim obveznicama.

Aplikant je izjavio da, pošto se njen slučaj tiče neizvršenja presude od 26. novembra 1998. godine, situacija se može popraviti samo uz izvršenje presude u potpunosti i bez odlaganja (kao što je Dom naredio 2000. godine).

Sud podsjeća da, kada se aplikant žali na neispunjenje konačne i pravosnažne presude donesene u njegovu ili njezinu korist (kao što je u ovom slučaju) aplikant može da nastavi da se žali da je žrtva kršenja Konvencije sve dok nadležne domaće vlasti ne potvrde to kršenje i ne pruže nadoknadu za to (vidi *Amuur protiv Francuske*, presuda od 25. juna 1996. godine, Izvještaj o presudama i Odlukama 1996. – III, § 36 i *Voytenko protiv Ukrajine*, broj 18966/02, § i § 34, 29. juna 2004)

Iako je Dom 2000. godine, kao kompetentno domaće tijelo, jasno potvrdio da se radi o kršenju Konvencije i naredio Republici Srpskoj da osigura izvršenje presude od 26. novembra od 1998. godine bez daljnjeg odlaganja, predmetna presuda još nije izvršena i aplikantica još nije dobila nikakvu nadoknadu.

Prigovor Vlade se mora odbiti.

D. Meritum

Vlada je priznala da je izvršenje presude od 26. novembra 1998. godine bilo onemogućavano zakonskim odredbama Republike Srpske od dana ratifikacije Konvencije na dan 12. jula 2002. godine, (period koji je u nadležnosti suda *ratione temporis*) i da je to jasno predstavljalo miješanje u ljudska prava aplikantice kako je definisano u članu 6. Konvencije i člana 1. Protokola 1 Konvencije.

Ipak, uzimajući u obzir da je javni dug Republike Srpske iznosio gotovo dva njena godišnja budžeta, zakonska intervencija je bila neophodna. Vlada je, također, predočila da je postignuta pravedna ravnoteža između interesa društva i ljudskih prava aplikantice jer su sljedeće mogućnosti ostavljene na raspolaganju aplikantici: (a) pravo da svojom ušteđevinom kupi certifikate za privatizaciju u skladu sa Zakonom Republike Srpske o privatizaciji preduzeća iz 1998. godine i uloži te certifikate u privatizacioni proces ili ih proda na sekundarnom tržištu pod određenim uslovima; i (b) Zakon o utvrđivanju i načinu izmirenja unutrašnjeg duga Republike Srpske iz 2004. godine pružio je mogućnost aplikantici da primi 1000 KM (približno 511 EUR) u gotovini u četiri godišnje rate, a preostali iznos svoje stare devizne štednje u državnim obveznicama koje se isplaćuju u 10 godišnjih rata u periodu od 2025. do 2034. godine.

Aplikantica se ne slaže sa Vladom. Ona tvrdi da se neizvršenje presude nikako ne može opravdati, s obzirom da su sudovi kod donošenja svojih odluka imali u vidu sve relevantne okolnosti.

Ona dalje navodi da zbog neizvršenja presude ona nije mogla da plati 15.000 EUR za operaciju oka njenog sina na klinici u Rusiji što je za posljedicu imalo gubitak vida njenog sina.

Na kraju je napomenula da finansijska situacija u Bosni i Hercegovini nije bila tako teška kao što Vlada navodi. Ona optužuje Vladu zbog lošeg upravljanja javnim sektorom i što se pretvorila u taoca uskih privatnih interesa.

E. Zaključak

Sud zaključuje da ova aplikacija nameće pravna pitanja koja su dovoljno ozbiljna za odlučnost suda da se bazira na ispitivanjima merituma s obzirom da su prigovori istaknuti od strane vlade odbijeni i da ne postoji osnova za proglašenje aplikacije nedopustivom.

Iz tih razloga Sud jednoglasno

Izjavljuje da je aplikacija dopustiva, ne ulazeći u osnovanost predmeta.

Michael O'BOYLE

Registrar

Nicolas BRATZA

Predsjednik